

HAMID HADŽIBEGIĆ I DERVIŠ BUTUROVIĆ

BERAT HUDAVERDI BOSNA MEHMED-BEGA

OD 1593. GODINE

Jedan od najkrupnijih bosansko-hercegovačkih feudalaca u XVI vijeku bio je Hudaverdi Bosna Mehmed-beg. U posljednjoj deceniji ovog stoljeća godišnji prihod njegova zeameta iznosio je oko devedeset hiljada akči, što predstavlja najveći iznos dosada poznatih zeameta u našim zemljama. Pored toga, on je tada dobio i titulu dvorskog čauša. Prema predanju bio je jedno vrijeme i bosanski valiija. Međutim, o njemu se kod nas nije ništa pisalo, te nije ni do-dirivano ovo pitanje. Ali i bez obzira na to, smatram da je potrebno osvjetliti ovu ličnost, koja je vršila važnu ulogu u istoriji Bosne i Hercegovine.

Na osnovu materijala s kojim raspolazemo ne možemo utvrditi ni kada je rođen ni kada je umro. U selu Podlisje (današnji Repovci), koje se nalazi pod samom planinom Lisinom i prvo na udaru kad se dolazi od Ivan planine i sela Bradine, imao je kulu, zvanu velika kula koja se spominje u jednoj sudskoj odluci od 1822. godine. Kada je srušena, ne zna se. Materijal od ove kule je raznesen i vjеровatno ugrađen u druge kuće. Prema predanju, imala je pet spratova. Pored svog ličnog imena, u dokumentima se naziva Hudaverdi Bosna i Gulami Šahi. Njegovi potomci nazivaju se raznim prezime-nima prema tome kako su se granali: Ajanovići, Alibegovići, Avdi-begovići, Dautbegovići, Ferhatbegovići, Hasanbegovići, Hašimbego-vići, Husejnbegovići, Jusufbegovići i Repovci. U sporu oko velike kule 1822. godine spominju se samo Repovci (Repizadeler), koji po-tiču od Hudaverdinog sina Muhamed-bega.

Hudaverdi je imao četiri sina: Ahmeda, Mustafu, Husejna i Muhameda. U sumarnom defteru za bosanski, hercegovački, kliški, zvrnički i pakrački sandžak iz početka XVII stoljeća upisani su među zaimima njegovi sinovi Ahmed-beg, Mustafa-beg i Husejn-beg. U sklopu njihovih zeameta nalaze se neka područja koja su spadala u zeamet njihovog oca, što znači da im je otac prije toga umro. To isto vidimo i iz berata od 1604. godine, koji je izdan Hudaverdi-nom sinu Husejn-begu.

Hudaverdi Mehmed-beg je poznat i kao vakif. On je u Konjicu podigao džamiju, koja se nalazi na desnoj strani Neretve na uzvišici koja se pribila uz masiv Musale, upravo ondje, gdje se odvaja put preko ovog masiva od puta koji vodi na most preko Neretve. Ova je džamija poznata u narodu pod nazivom Repovačka džamija. U vakufnami, koja je pisana u mjesecu redžepu 987. godine (24. VIII—22. IX 1579), određene su prinadležnosti službenika ove džamije, iz čega proizlazi da je podignuta prije navedenog datuma. Cijeli prostor koji danas zauzima partizansko groblje bio je sve do drugog svjetskog rata ograđen kamenim zidom u visini od jedan i po do dva metra. Tu je bila Musala, gdje se obavljala molitva na dva bajrama a ponekad i petkom.

U Gazi Husrev-begovoj biblioteci nalazi se original Hudaverdine vakufname (pod brojem 110), kojom je za izdržavanje navedene džamije uvakufio 140.000 srebrenih dirhema. U prisutnosti mutevelije Alije, sina Mustafina, i 26 uglednih ljudi (među kojima četiri njegova sina) vakufnamu je na uobičajeni način legalizovao i registrovao Bali, sin Jusufov, kadija za Sarajevo i Brod. Kasnije su ovu vakufnamu potvrdili: Redžep, sin Mustafin, vojni kassam za bosanski sandžak i njemu pripadajuće krajeve, i neretvanski kadija Nurudin, sin Hidrov. Legator je odredio da mutevelija daje ovaj novac na priplod uz 15% prihoda i s garancijom koju bude smatrao za potrebno. Vakufnamom je određeno da sve džamijske dužnosti i ovog vakufa (osim upravljanja vakufom) vrše legatorovi potomci koji budu za to najsposobniji, a u slučaju da oni izumru, te će dužnosti vršiti legatorovi oslobođeni robovi i njihovi potomci. Ako i oni izumru, kadija će odrediti ko će ih vršiti. Istom vakufnamom Hudaverdi je uvakufio 1.640 srebrenih dirhema za Musalu, koju je podigao njegov brat Lutfi Hodža, s tim da se ta glavica daje na priplod pod istim uslovima, a prihod troši za njene službenike i druge potrebe.

Što se tiče predanja koje kaže da je Hudaverdi Mehmed-beg bio bosanski valija, stvar stoji ovako. U istoriji Bosne, koju je napisao Salih Sidki Hadžihusejnović, zvani Muvekit, spominje se kao valija Hudaverdi-paša, ali bez ikakve druge bliže oznake. Za njega se kaže da je stupio na dužnost u mjesecu rebiu I 1005. godine (23. X—21. XI 1596), i da je posljednji dan mjeseca šabana iste godine (17. IV 1597) prema carskom naređenju, krenuo s bosanskom vojskom za Budim. Međutim, kada je tamo došao i zadržao se na peštanskom polju, bio je razriješen, a na njegovo mjesto postavljen Idris-paša.<sup>a</sup>

Bosanski valija Hudaverdi-paša poznat je i u našim istorijama, specijalno u borbama kod Kupe i Petrinje 19. i 20. septembra 1596. godine, ali se ni ovdje ne navodi njegovo lično ime.<sup>b</sup>

Iz oba ova izvora moglo bi se zaključiti da predanje koje se čuva u krugu njegovih potomaka ima osnova. Međutim, u dokumentima, koji se odnose na njega i njegove potomke, o tome ne-

<sup>a</sup> Orijentalni institut, Muvekit, Tarihi Bosna, s. 64.

<sup>b</sup> Vjekoslav Klajić, Povjest Hr-

vata, sv. treći, dio prvi, Zagreb 1911, s. 417—418.

<sup>c</sup> Sicilli Osmani, II, 270.

mamo nikakvih podataka. S druge strane u »Sicilli Osmani« stoji da je bosanski valiija Hudaverdi-paša vršio ovu dužnost 1005—1006. godine, ali da je prije toga bio beglerbeg u Abesiniji, zatim u Revan-u (1589—90) i Karsu (1594—95),<sup>c</sup> a to se ne može odnositi na Hudaverdi Bosna Mehmed-bega, ukoliko su navedeni podaci tačni. Zbog toga ne možemo zasada tvrditi da je Hudaverdi Mehmed-beg bio bosanski namjesnik.

Mi ćemo se ovom prilikom ograničiti na dokumente, koji se odnose na njega i njegove potomke, iz kojih se vidi da je ova porodica sve do XIX vijeka vršila značajnu ulogu u timarskoj organizaciji Bosne i Hercegovine i njenoj istoriji. Između ovih dokumenata svakako je najznačajniji berat Hudaverdi Mehmed-bega od 1593. godine, te ćemo ga donijeti u cjelini u turskom tekstu i prevodu.

U Orijentalnom institutu postoje dva berata iz kraja XVI stoljeća, koji se odnose na zeamet Hudaverdi Bosna Mehmed-bega. Prvi berat je iz 1589. godine, a prihod zeameta iznosi 80.996 akči.<sup>1</sup> Drugi berat je pisan 24. redžepa 1001. godine, tj. 26. aprila 1593. godine, u kome mu je prihod povećan na 88.596 akči.<sup>2</sup> U njemu su sadržane sve stavke prihoda iz prvog berata samo u nešto izmijenjenom redu.<sup>3</sup>

Prema prvom beratu Hudaverdi Mehmed-beg je imao zeamet u iznosu od 59.996 akči, i to u Kliškom sandžaku 47.696 akči,<sup>4</sup> a u Bosanskom sandžaku 12.300 akči.<sup>5</sup> Bilo je predviđeno da mu se dade još 6.201 akča od prihoda sa područja sela Homolje. Međutim, to je već bilo ustupljeno drugom, te je riješeno da mu se to nadoknadi na drugoj strani.

Osim toga, njemu su u raznim prilikama odobravane povišice kao priznanje za njegove zasluge u vojnim pohodima, i to: jednom 1.500 akči, drugi put 1.000 akči, zatim na predlog bega Klisa 2.000

<sup>1</sup> Orijentalni institut, dokumenat br. 6306 (u daljem tekstu b-1).

<sup>2</sup> Or. in., dokumenat br. 3935 (u daljem tekstu b-2).

<sup>3</sup> To izgleda ovako:  
u Kliškom sandžaku

b-1	b-2	akči	
1—18	1—18	31.499	
19—20	37—38	16.197	47.696

u Bosanskom sandžaku

b-1	b-2	akči	
21—31	39—49	9.500	
32—33	80—81	1.300	
34—40	50—56	1.500	12.300
			59.996

u Bosanskom sandžaku

b-1	b-2	akči
41—63	57—79	9.000

u Kliškom sandžaku

64—81	19—36	12.000	21.000
-------	-------	--------	--------

Svega: 80.996

U b-1 navedeno je ono što je prvobitno bilo u kliškom i bosanskom sandžaku u sastavu zeameta, a zatim je zapisano ono što je kasnije dodato iz ta dva sandžaka. Međutim, u b-2 zapisano je prvo sve što ima u kliškom sandžaku, a iza toga ono što ima u bosanskom sandžaku.

<sup>4</sup> U b-1 zavedeno pod stavkama 1—20; a u b-2 pod stavkama: 1—16 (30.500 akči), 17—18 (999 akči) i 37—38 (16.197 akči). Ukupno 47.696 akči.

<sup>5</sup> U b-1 stavke: 21—40; a u b-2 stavke: 39—49 (9.500 akči), 50—56 (1.500 akči) i 81—82 (1.300 akči). Ukupno 12.300 akči.

akči, na predlog bega Krke 2.000 akči, te na predlog bosanskog beglerbega 2.000 akči, što ukupno iznosi 8.500 akči. Pored toga, 7. džumada I 995. godine (15. IV 1587) izdata je zapovijest bosanskom beglerbegu da mu se zeamet povisi za 1.500 akči, a nakon toga odobrena mu je od strane Porte druga povišica od 1.500 akči. Jednom prilikom, kada je Hudaverdi Mehmed-beg dolazio na Portu, odobrena mu je »carskom milošću« povišica od 1.000 akči. Kasnije mu je na predlog hercegovačkog bega odobrena povišica za zasluge u iznosu od 2.000 akči. To znači da su ove druge povišice iznosile 6.000 akči. A sve to sa dodatkom od 299 akči, što ukupno čini 21.000 akči, njemu je namireno od jednog upražnjenog »hissa« timara u Bosanskoj livi od 9.000 akči<sup>6</sup> i od drugog isto tako upražnjenog »hissa« timara u Kliškom sandžaku u iznosu od 12.000 akči.<sup>7</sup>

Na taj je način njegov zeamet izašao na 80.996 akči. Kasnije, nakon izdavanja ovog prvog berata, dodato mu je 1.000 akči, što se vidi iz jedne bilješke na ovom beratu, koja je datirana 20 rebia I 1001. godine (25. XII 1592).<sup>8</sup> Znači da mu je zeamet tada iznosio 81.996 akči. Prilikom izdavanja drugog berata 1593. godine ovaj je iznos povišen na 88.596 akči, što predstavlja veliku sumu koja se kod zeameta rijetko susreće. Sama ta činjenica pokazuje da je Hudaverdi Bosna Mehmed-beg vršio u svoje vrijeme značajnu ulogu u timarsko-spahijskoj organizaciji. On je učestvovao u svim važnijim događajima i vojnim pohodima na granicama Bosne i na drugim stranama. Isto tako i njegovi potomci zauzimali su vidne položaje u spahijskoj organizaciji kroz XVII, XVIII i XIX vijek sve do ukinuća timarsko-spahijskog sistema.

Sinovi Hudaverdi Mehmed-bega, kao i dalji potomci posjedovali su zeamete sa dosta visokim godišnjim prihodima. U sumarnom defteru za bosanski, hercegovački, kliški, zbornički i pakrački sandžak iz početka XVII stoljeća upisani su među zaimima njegovi sinovi Ahmed,<sup>9</sup> Mustafa<sup>10</sup> i Husejn.<sup>11</sup> Iz tih podataka vidimo da su

<sup>6</sup> To je u b-1 zavedeno pod stavkama 41—63, a u b-2 pod stavkama 57—79. Ovaj je timar bio u posjedu nekog spahije Ali-je, koji je povratio berat i odustao od svog timara.

<sup>7</sup> U b-1 stavke 64—81, a u b-2 stavke 19—36. Timar je bio u posjedu spahije Serdara, ali je on odustao od njega, te je na taj način ovaj timar ostao upražnjen.

»Hissa timar« naziva se onaj timar koji je nastao od dijelova izdvojenih iz viškova osnovnih sistematiziranih timara, zvanih »icmalli timar«. Kada »hissa timar« bude upražnjen, može se cio timar ili jedan dio njegov dodati sistematiziranom timaru ili zeametu. O tome opširnije vidi: H. Hadžibegić, Rasprava Ali Čauša iz Sofije o timarsko-spahijskoj organizaciji u XVII

stoljeću, GZM od 1947., s. 159 i 193.

<sup>8</sup> Ovo je upisano u b-2 pod stavkama 82—88, a odnosi se na područje sandžaka Krka.

<sup>9</sup> Istanbul, Başvekâlet Arşivi No. 728. Or. in., Sumarni defter br. 100 (fotokopije). Na fotokopiji 4 ovog deftera navedeno je između ostalog i deset sela (sa 11 stavki prihoda) u bosanskom sandžaku u nahiji Zvečan, koje je on dobio od zeameta svoga oca (b-2 stavke: 39—49 sa prihodom od 9.500 akči), a pored toga još jedno selo i jedna mezrea sa ukupnim prihodom od 11.380 akči. A na f. 164 varoš Konjic (b-2 stavka 6) i jedno selo s prihodom od 4.300 akči.

<sup>10</sup> Isto. — Na f. 164 u sastavu njegova zeameta upisano je šest stavki sa ukupnim prihodom od 3.520 akči. Tu je spomenuto selo Podlisje (b-1

neka područja sa zeameta Hudaverdi Mehmed-bega prešla na njegove sinove, dok su u sastav njihovih zeameta ušla i druga mjesta izvan toga. To nam pokazuju i drugi berati i razni originalni dokumenti, koji se odnose na ovu porodicu, koja se mnogo razgranala, a čije se jezgro i danas nalazi u planinskom selu Repovcima iznad Konjica u Hercegovini.

Najstariji od tih je berat od 3. aprila 1604. godine, koji je izdat njegovom sinu Husejnu na zeamet od 76.000 akči.<sup>12</sup> U beratu su navedena mjesta sa ukupnim prihodom od 33.000 akči, a razlika do gore navedene sume daje mu se za zasluge i učešće u raznim vojnim pohodima na granici Bosne, kod Bihaća i Bilaja, za čuvanje Budima, za pokazane zasluge pri osvajanju tvrđave Egri (Erlau) i u velikoj bici na Hočevskom polju i pri osvajanju Varada.<sup>13</sup> Između mjesta navedenih u beratu u okviru njegovog zeameta nalazi se i 12 mjesta koja su bila u sastavu zeameta njegova oca Hudaverdi Mehmed-bega.<sup>14</sup> Kao što se može zaključiti iz samog berata, Hudaverdin sin Husejn-beg bio je istaknuta ličnost još za života svoga oca.

Zatim imamo obnovljeni berat od 4. decembra 1640. godine<sup>15</sup> izdan Muhamedu, drugom sinu Hudaverdi Mehmed-bega, na zeamet od 60.000 akči, koliko mu je bilo upisano i u starijem beratu od 17. novembra 1633. godine. U njegovom beratu zapisano je, između ostalih, i osam mjesta sa područja očeva zeameta.<sup>16</sup>

stavka 6, uporedi istu stavku kod b-2). Na f. 9 (Bosanski sandžak) na njegovo ime zapisane su tri stavke se prihodom od 6.000 akči. Postoji napomena da je jedan dio njegova zeameta u zvonničkom zandžaku.

<sup>12</sup> U spomenutom defteru, na f. 167, spomenute neke stavke prihoda iz očeva zeameta (b-2: 22—28, 30—31, 33, 35—36).

<sup>13</sup> Or. in., dokumenat 6307 (u daljem tekstu b-3), datiran posljednjeg dana mjeseca zulkadeta 1012. godine.

<sup>14</sup> Na Hočevskom polju vodila se 28. oktobra 1596. godine ogorčena borba između Austrije i Osmanske imperije uz učešće velikih kontingenata vojske i s jedne i s druge strane. Na bojnopolju nalazio se i sam sultan Mehmed III. Pri samom kraju ove bitke izgledalo je da će turska vojska biti poražena, austrijski vojnici su bili već zašli u turske čadure i stali pljačkati. U jednom dijelu turske vojske zavladao je pometnja, te su neki počeli da bježe. U tom najkritičnijem času situacija se posve promijenila zahvaljujući onima koji su ustrajali u borbi i pomogli da se mjesto poraza izvojuje velika pobjeda. Hudaverdin sin Husejn-beg učestvovao je

u ovoj bici i u njoj ostao do kraja, te mu je zbog toga data povišica od 5.000 akči. U beratu — gdje se navode njegove zasluge i povišice — doslovno se veli ovo: »...još jednom 5.000 akči zbog toga što je učestvovao u vojni i pokazao se pri osvajanju tvrđave Egri i prilikom uzmicanja bataljona.« Detaljan opis ove bitke dao je u svojoj istoriji Pečevi Ibrahim Efendi, koji je učestvovao u ovom vojnom pohodu. — Tarihi Pečevi, II, Istanbul 1283, s. 193—203.

<sup>14</sup> Vidi b-2 stavke: 22—28, 30—31, 33, 35—36.

<sup>15</sup> Or. in., dokumenat 6308 (u daljem tekstu b-4), datiran 19. šabana 1050. godine. Ovo ponovno izdavanje berata na osnovu ranijeg bez ikakvih promjena uslijedilo je povodom stupanja na prijesto novog sultana Murata IV.

<sup>16</sup> U b-2 stavke: 1—2, 4, 8—9, 15 i 17—18. Na osnovu jedne odluke kadije za nahiju Neretvu (Ahmeda Nazifa) od 29. muharema 1238. godine (16. X 1822) možemo pratiti sve muške potomke ovog Hudaverdinog sina do sredine XIX stoljeća, od kojih su mnogi imali zeamete. — Orijentalni institut, dokumenat br. 3982.

Potomak Hudaverdi Mehmed-bega po imenu Ibrahim posjedovao je zeamet u visini od 27.000 akči u sandžaku Silistri, ali ga je izgubio. Mjesto toga dat mu je zeamet u Kliškom sandžaku sa godišnjim prihodom u iznosu 20.000 akči, koji je ostao upražnjen smrću Džafer-bega, unuka Hudaverdi Mehmed-bega. Uz to dodato mu je još 7.000 akči, te mu je i ovaj zeamet iznosio 27.000 akči. O tome mu je izdat berat 30. januara 1662. godine.<sup>17</sup> Sa područja Hudaverdina zeameta zapisano je i u ovom beratu trinaest mjesta.<sup>18</sup>

Nadalje imamo berat od 24. marta 1690. godine izdan Jusufu na zeamet od 20.000 akči, koji je ostao upražnjen smrću njegovog oca Kasim-bega, drugog unuka Hudaverdi Mehmed-bega.<sup>19</sup> U okviru ovog zeameta ima 21 stavka sa područja Hudaverdina zeameta.<sup>20</sup>

Kasnije njegov zeamet je povećan na 29.166 akči, što se može utvrditi iz jednog fermana iz treće dekade mjeseca 1123. godine (4—13. IX 1711). U ovom beratu spominje se i Mustafa-beg (praukun Hudaverdi Mehmed-bega), koji je posjedovao zeamet u iznosu od 21.336 akči, a koji se odnosi na selo Čuhović i dr. u nahiji Neretvi.<sup>20a</sup> Navedeni ferman je izdat na bojnopolju na obali rijeke Prut.<sup>20b</sup>

Iz drugog berata od 14. jula 1712. godine vidimo da je navedeni zaim Jusuf umro, a da je njegov zeamet od 20.000 akči ustupljen njegovom bratiću Osmanu.<sup>21</sup> Ovo je učinjeno zato, jer umrli Jusuf nije ostavio iza sebe muške djece.<sup>22</sup> U bici kod Ozije ovaj je Osman bio zarobljen, a njegov zeamet ustupljen bratu mu Zulfikaru. Međutim, kada se vratio iz zarobljeništva njemu je zeamet ponovo vraćen i izdan novi berat, koji nosi datum 24. rebia II 1158. godine (26. maja 1745).<sup>23</sup>

I iz drugih dokumenata iz XVIII i XIX stoljeća može se utvrditi da su potomci Hudaverdi Mehmed-bega posjedovali zeamete, nekad samostalno, a nekad zajednički sa svojim rođacima. Mi ćemo se ovdje zadržati samo na dva tri podatka koji to ilustruju.

Godine 1808. Nuh-beg, sin Džafer-bega (koji je pra-praukun Hudaverdi Mehmed-bega) podnio je molbu bosanskom valiji u kojoj je naveo da je selo Blatce sa mezreama, ljetnim ispašama, čiflucima i drugim spojeno i da je od toga napravljen idžmal za zeamet od 58.337 akči. Prema tom idžmalu, on od toga ima 20.000 akči, a ostali suvlasnici 38.337 akči. S obzirom na to svaki od njih treba da kupi desetinu u visini svog dijela. Međutim, jedan od suvlasnika Ferhad-beg, računajući da zajednički zeamet iznosi 60.000 akči, vrši podjelu na tri dijela i neće da se zadovolji sa 18.337 akči, koliko

<sup>17</sup> Or. in., dokumenat 6309 (u daljem tekstu b-5), datiran 9. džumada II 1072. godine.

<sup>18</sup> U b-2 to su ove stavke prihoda: 1—2, 4, 7—9, 12, 14—15, 17—18, 29 i 38.

<sup>19</sup> Or. in., dokumenat 3945 (u daljem tekstu b-6), datiran 13. džumada II 1101. godine.

<sup>20</sup> U b-2 stavke: 1—5, 7—15, 17—20, 29, 34.

<sup>20a</sup> Or. in., dokumenat br. 3947.

<sup>20b</sup> VI. Skarić, Popis bos. spahija iz 1123. (1711), GZM 1930.

<sup>21</sup> Or. in., dokumenat 6310 (u daljem tekstu b-7), datiran 9. džumada II 1124. godine.

<sup>22</sup> To se može utvrditi iz gore navedene odluke neretvanskog kadije Ahmeda Nazifa iz 1822. godine.

<sup>23</sup> Orijentalni institut, dokumenat br. 3942.

iznosi njegov dio, i po svom nahođenju kupi desetinu. Time nanosi štetu meni i drugim suvlasnicima. S obzirom na to moli da mu se izda bujuruldija, da svak kupi desetinu u iznosu koji je određen be-  
ratom i da ne čini štetu.

Bosanski valija uputio je ovu predstavku neretvanskom naibu s naređenjem da svak mora kupiti desetinu prema svom dijelu, a da pri tom jedni drugima ne smiju nanositi štetu.<sup>24</sup>

Nadalje imamo sudsku odluku izdanu od strane Ahmeda Nazifa, kadije u zastupstvu u nahiji Neretvi, od 29. muharema 1238. godine (16 oktobra 1822), u kojoj se govori o velikoj kuli Hudaverdi Mehmed-bega u selu Podlisje, koja je bila u zajedničkom vlasništvu njegovih potomaka, a nije se dijelila među nasljednike. S obzirom da se na osnovu ovog dokumenta može utvrditi rodoslov Hudaverdi Mehmed-bega sa strane njegova sina gore spomenutog Muhamed-bega, to ćemo iznijeti kratak sadržaj ove sudske odluke.

Stanovnici sela Podlisje Repovac Nuh-beg i brat mu Ali-beg (sinovi Džafer-bega) i sinovi njihovih stričeva Muhamed-beg i Salih-beg (sinovi Beglera Ahmed-bega) i drugi Muhamed-beg (sin Nuruddin-bega) došli su pred sudsko vijeće i u prisutnosti stanovnika spomenutog sela: Fazli-bega (sina Numanova), Hasan-bega (sina Ferhad-bega), Salih-bega (sina Omer-bega) i ostalih begova i izjavili:

Veliku kulu posjedovali su napola Kasim-beg i Džafer-beg, sinovi Muharem-bega. Kada su oni umrli, dio Kasim-begov pripao je sinu mu Jusuf-begu, a dio Džafer-begov njegovim sinovima Nuh-begu i Mustafa-begu. Prije podjele ovog nasljedstva umro je Jusuf-beg, te je njegov dio (tj. polovina velike kule) pripao kćerima Rukiji, Ajiši i Fati, i njegovim stričevićima spomenutom Nuh-begu i Mustafa-begu. Zatim je umro Mustafa-beg, i njegov dio pripao je sinovima Osman-begu, Mehmed-begu, Rustem-begu, H. Aliji, Zulfikar-begu i Ahmed-begu. Poslije toga umro je i navedeni Nuh-beg, a nasljedstvo je pripalo njegovim sinovima (a našim očevima) Džafer-begu, Begleru Ahmed-begu i Nuruddin-begu. Kasnije su umrli spomenuti Osman-beg, Ibrahim-beg, Mehmed-beg, Rustem-beg, Hadži Ali, Zulfikar-beg i Ahmed-beg, a nasljedstvo poslije njih je pripalo: Fazli-begu, Hasan-begu, Kasim-begu, Salih-begu, Davud-begu i Murad-begovoj kćeri Meleki. Prije podjele umrli su i naši očevi Džafer-beg, Begler Ahmed-beg i Nuruddin-beg, te nama pripadaju njihovi dijelovi. Zatim je umrla i Meleka i njen dio je pripao nje-  
noj rođenoj sestri Begiji i sestri po ocu Umihani, zatim stričevićima Fazli-begu, Kasim-begu, Davud-begu i Mehmed-begu.

Na kraju su istakli da od ukupno 168 dijelova (na koliko se ima da podijeli velika kula među nasljednike), njima pripada 56 dijelova i 8 dijelova, koje su kupili od navedene Begije, te su tražili da im se izdvoje njihova 64 dijela.

Druga strana je priznala gornje navode, ali, pošto je velika kula nedjeljiva, to ne pristaju da im se dade.

Na licu mjesta je utvrđeno da velika kula nije djeljiva i da je nemoguće da svako u svom dijelu stanuje. Na osnovu datih pri-

<sup>24</sup> Isto, dokumenat br. 4008.

znanja i ove konstatacije sud je donio rješenje da navedeni Nuh-beg, Ali-beg, Muhamed-beg, Salih-beg i drugi Muhamed-beg imaju pravo da drže i posjeduju tu kulu naizmjenično, i to 64 dana u 168 dana.<sup>25</sup>

Zatim imamo ispravu o nagodbi između Repovaca u pogledu uživanja prihoda sa čifluka i zeameta. Ovu ispravu datiranu 15. ramazana 1238. godine (26. V 1823.) izdali su trojica Repovaca, i to zaimi Nuh-beg, Ali-beg i Muhamed-beg. U ovoj ispravi oni navode da je bilo nesporazuma između njih, s jedne strane, i stanovnika Podlisja Repovaca Fazli-bega, Ahmed-bega, Davud-bega, Ali-bega, Salih-bega, Husejn-bega, Osman-bega i ostalih, s druge strane. Na to se dodaje da je između njih postignut sporazum da se ne mijesaju u ubiranje desetine, u prihode sa čifluka i sijanje bez dozvole na njihovom zeametu. Uбудуće svaki pojedini ima da sam uživa prihode svoga čifluka i zeameta.<sup>26</sup>

Svi navedeni dokumenti pokazuju da su potomci Hudaverdi Mehmed-bega pripadali višoj feudalnoj spahijskoj klasi i da su uživali zeamete do ukidanja timarsko-spahijskog sistema.

#### BERAT HUDAVERDI BOSNA MEHMED-BEGA (od 1593.)

Veličina berata: dužina 125 cm, širina 32,5 cm.

Gornji dio sa invokacijom nedostaje, jer je taj dio odrezan.

Širina margine kod prvog retka teksta je 8 cm, a kod zadnjeg retka 6 cm. Znači da je desni dio hartije rezan i da je margina smanjena.

Jedan dio hartije na lijevoj strani od vrha prema dolje je odrezan, ali tekst nije oštećen; jedino su izvučene krajnje linije (koje predstavljaju kraj teksta pojedinih redaka) pri kraju prerezane.

Pismo i ukrasi:

Tugra je napisana crnim mastilom, a slova su obrubljena zlatnom bojom. Površina tугre je ukrašena ornamentikom koja je izrađena zlatnom bojom.

Uobičajena početna rečenica teksta napisana je zlatnom bojom, a ostali dio teksta crnim mastilom. Iznad cijelog teksta stavljeni su u razmacima manji i veći zlatnom bojom izrađeni krugovi.

Tekst pisan divani pismom poprskan je zlatnom bojom, ali ovoga nema kod teksta pisanog sijakatom, gdje se navode mjesta koja spadaju u zeamet. U ovom dijelu ispod desetog retka (tj. iza mjesta u Bosanskoj livi) nalaze se manji ornamenti sa zlatnom bojom. Isto tako ima lijep ornament iznad oznake mjesta izdavanja berata.

Na poleđini dokumenta na sredini hartije napisano je ovo: *تحریر برانی ۲۴ شهر رجب المرجب سنه احدى و الف* - što u prevodu znači: »Pisano 24. mjeseca srećnog redžeba hiljadu prve godine« (26. IV 1593).

<sup>25</sup> Isto, dokumenat br. 3982.

<sup>26</sup> Isto, dokumenat br. 3994.



## Turski tekst ovog berata glasi:

نشان شریف عالی شان سامی مکان سلطانی و طغرای غرّای اقبال نمای و جهان  
 آرای خاقانی نغد بالعون الربانی حکمی اولدرکه  
 رافع توقیع رفیع فرخنده فال شهر یاری و ناقل یولیع بلیغ مسرت مقال تاجداری  
 مفخر الاماثل و الاقرآن خداوردی بوسنه نام دیگر محمد<sup>1</sup> سده سنیه عزت ما بمه کلوب  
 کلیمس و بوسنه سنجاقارنده اشبو سکسان بر بیک طقوز یوز طقسان التي اقچه زعامته  
 متصرف اولوب و مزید عنایتمدن بیک اقچه و بر دفعه داخی بیک اکی یوز و بر دفعه دخی  
 بیک درتیوز اقچه و بر دفعه بیک بشیوز اقچه و بر دفعه دخی بیک اکی یوز اقچه و بر دفعه  
 داخی بیک بشیوز اقچه و اکی دفعه اکی بیک اکی یوز اقچه توقیلره اوآمر شریفه ویریلوب  
 و قرقه سنجاغنده کورنه اسمو [قربیک]<sup>2</sup> نام قریه و غیریدن اشبو بیک اقچه حصه تیماری دفتر  
 محلولندن بوسنه بکلر بکیسی اولان حسن دام اقباله توقیلری النده اولان زعامتنه الحاق  
 ایدوب جمله زعامتی سکسان بر بیک طقوز یوز طقسان التي اقچه اولوب توقیلری بدلندن  
 واقع اولان تقصانی تکمیل اولنماق اوزره احدی و الف ربیع الاونک یکرمنجی کوتندن  
 تذکره و یومکین تذکره سی سده سعادتیه کلوب توقیلری امد اولدوقده اکی بیک اکیوز  
 اقچه اکی قطعه توقیلری امد اولتق میسر اولمه مغین التي دفعه فرمان اولنان توقیلری بدلندن  
 التي بیک التي یوز اقچه نقصانیله بوجه تکمیل سکسان سکز بیک بشیوز طقسان التي  
 اقچه اوزره توجیه اولنوب و مزبور رکاب همایونمه عرض حال صنوب درکاه معلّم  
 چاوش اولندن بکشهریده زعامتی اولان محمد چاوش فوت اولوب کدوکی محلولدر دیو رجا  
 اتمکین محلول ایسه ویرلسون دیو خط همایونمله فرمان اولندوغنه احدی و الف رجب  
 المرجبک اون یدنجی کوندن صورت رؤس ویریلوب و براتنه الحاق اولنماق امرم اولمغین

<sup>1</sup> Iznad ovih riječi napisano je sitnim slovima ovo:

مشار الهک زعامتنه (۱۲۱۷۰) اقچه مقرر  
 حصه ضم و الحاق اولندي في جمادي الاخره

برات ایلشدرد: ۱۰۰۲ سنه a  
 في سنه ثلث و الف

<sup>2</sup> Prema tekstu pisanom sijaka-  
 tom: اسوقربیک

متوفای مزبورک یرینه چاوش اولمق اوزره سدهء سعادتمدن لایق کدوروب ویردوم کده  
ذکر اولنور

ناحیه رانه دراواء کلیس

- 5440 ۱ - قریه یابلانجه مع محلات<sup>3</sup> و مع یایلاق تابع م<sup>4</sup>
- 3800 ۲ - قریه بلاتچه مع مزارعها و یایلاقها و چفتلکها تابع مزبور<sup>5</sup>
- 5000 ۳ - قریه اوبری مع چفتلکها تابع نرتوه
- 3000 ۴ - قریه اسپلان تابع نرتوه
- 3000 ۵ - قریه چهویک مع چفتلکها و مزارعها و یایلاقها تابع نرتوه
- ۶ - نفس قصبه کورنه قونیه<sup>6</sup> مع محله کبران در قصبه قونیه و باج سیاه  
و احتساب [و] احضاریه مع باغات و زمین اودیویک و راقویچه در  
۳200 قرب قصبه م تابع نرتوه و منوپولیه و رسم فوجی و عروس 4200 حصه
- ۷ - چفتلک قورد و درویش ولدان حمزه<sup>7</sup> در قریه ازوچان تابع نرتوه  
700 و باقی شرکا
- 800 ۸ - چفتلک محمد بک در قریه پودان<sup>8</sup> و حصه یایلاق رسویله<sup>9</sup> تابع نرتوه
- 100 ۹ - باغات محمد بک در قریه قوستیان تابع نرتوه
- 933 ۱۰ - قریه قاننه تابع نرتوه حاصل 6298 حصه
- ۱۱ - چفتلک دولی در تصرف محمد بک [و] زمین باغات قامانیچه و اق  
باغ و پیرصویه<sup>10</sup> تصرفارنده اولان باغار ویرلردر و باغ در قریه ابوکان<sup>11</sup>

<sup>3</sup> U B-1: و چفتلکها

<sup>4</sup> B-1: تابع رانه

<sup>5</sup> B-1: تابع نرتوه

isto i u defteru 728.

<sup>6</sup> U B-1 dodato: دولنه و

<sup>7</sup> U B-1 mjesto Hamza napisano Mehmed.

<sup>8</sup> U ovom beratu ime sela nije jasno napisano. Međutim, u B-1 i u

defteru 728 jasno je zapisano:

بودایسیه (Podlisje).

<sup>9</sup> Ni u jednom beratu ovo nije sasvim jasno napisano.

<sup>10</sup> Mjesto gornjeg teksta: (واق باغ)

(و پیرصویه), u defteru 728 stoji:

و زمین باغ قرجویسه

<sup>11</sup> U defteru 728: اسرانا

- و بانیه اسلاتنه<sup>12</sup> و بادان و قاننه و حصه مذکور در سنور محله کورنه  
 قوینچه و قصبه مزبوره تصرفنده اولان یرلر و باغار و چایرلر تابع مزبور  
 400  
 12 - محله بلوچیک عن قریه اسقرا بوچن<sup>13</sup> تابع نرتوه  
 500  
 13 - قریه اوغراد<sup>14</sup> مع چفتنکها تابع رامه 4430 حصه  
 2215  
 14 - چفتنک مسی ولد حمزه عن حصه قریه موراقوه [مع باشتنه]<sup>15</sup> کنازیک  
 و باقی شرکا تابع نرتوه  
 200  
 15 - مزرعه رادوبولیه در تصرف اهالی قریه ویربلان و تربوچان و حمولیه  
 و قاننه قریه ویلانچه و چهوردیک مع اوتلاق تابع نرتوه  
 517  
 29805 یکون  
 16 - مزرعه مرتونک در قرب اسبرکان تابع نرتوه خارج از دفتر در تصرف  
 جعفر [ولد] تیمور و حرم و علی ولدان مصطفی و باقی برادران تابع م  
 695  
 30500 جمعا  
 17 - قریه رایوشه و محله غوبلینه و چفتنک بشیر ولد فرید و چفتنک  
 شهمان ولد طورخان مع مزرعه اولاراد در تصرف اهالی قریه مزبوره  
 5999  
 18 - قریه ویلانچه و چفتنک شهمان ولد طورخان و بشیر ولد فرید و محمد  
 و حسن و باقی شرکا در نزد قریه مزبوره تابع نرتوه  
 1440  
 6999 یکون  
 999 حصه<sup>16</sup>  
 19 - قریه غوبیه لوینه<sup>17</sup> تابع کلوچ رسم فلوری و خیمانه و بادها و رسم  
 عروس و رسم طیوی زمین<sup>18</sup>  
 2950

<sup>12</sup> U B-1: و باشتنه ایلیه

<sup>13</sup> Isto je tako napisano i u defteru 728.

<sup>14</sup> Ovako je napisano u defteru 728, a u beratima: (Zgrade) ایزغراده

<sup>15</sup> Dodato na osnovu B-1.

<sup>16</sup> Iza broja 999 stavljena je kasnije ova napomena:

(۹۹۹) آنچه حصه دن فراغت ایدوب آخره

و یرلدي في جمادي الاخره سنه ۱۰۰۲

<sup>17</sup> U B-1: غوره لونه

<sup>18</sup> U B-1 dodato: و رسم اوتلاق

- ۲ - قریه ویلانی<sup>19</sup> تابع کلوچ رسم فلوری و خیمانه و بادهوا و رسم عروس  
1150 و رسم طپوی زمین
- ۲۱ - قریه ویراش پوتوق و مهرا نواج تابع م رسم فلوری و خیمانه و بادهوا  
2300 و رسم عروس و طپوی زمین
- ۲۲ - قریه سانچیچه سلیمشته تابع م رسم فلوری و خیمانه و بادهوا و رسم  
9950 عروس و رسم طپوی زمین تابع 20.000
- ۲۳ - قریه وسلانی<sup>21</sup> تابع کلوچ رسم فلوری و خیمانه و بادهوا و رسم عروس  
4220 و رسم طپو و اوتلاق و مزرعه و قوسه و مزرعه سووینیچه
- ۲۴ - قریه قوزار<sup>22</sup> تابع صقول رسم فلوری و خیمانه و بادهوا و رسم عروس  
6930 و طپوی زمین
- ۲۵ - قریه ویربلان تابع صقول رسم فلوری و خیمانه و بادهوا و رسم  
6950 عروس و رسم طپوی زمین
- ۲۶ - مزرعه پولوی لوقه تابع یان در قرب قریه ویرح پولیه  
200
- ۲۷ - باشته اچوتقو پوسیناج در قرب قریه مراوشته<sup>23</sup> تابع کلوچ  
300
- ۲۸ - مزرعه تروی در ید سلیمان و باقی برادران تابع کلوچ  
350
- ۲۹ - قریه موغوریک مع غوسپیک و پودبانیک تابع مزبور<sup>24</sup> در لیکه رسم  
4000 فلوری و غیره
- ۳۰ - قریه دولنه و کورنه پاولنه و قریه یوهویه دولنه و کورنه و مزرعه اووینه  
2000 و مزرعه ویربواج در لیکه رسم فلوری و غیره
- ۳۱ - حصه عن بیلاق پروسقه<sup>25</sup> و رسم فلوری در تصرف اهالی قریه  
500 سانچیچه تابع م

<sup>19</sup> U B-1: و بلناج

<sup>20</sup> U defteru 728: و طپوی زمین و

رسم اوتلاق

<sup>21</sup> U B-1: Isto i u B-3. ریبیک

<sup>22</sup> Tako je napisano u B-2, a u

B-1 i u defteru 728. قوراره

<sup>23</sup> U B-1 i u defteru 728: سراوشته

<sup>24</sup> Riječ nejasno napisana.

<sup>25</sup> U B-1: پرولسقه

400	۳۲ - قریه اسقولاتنه <sup>26</sup> تابع ویرویک رسم فلوری و خیمانه
400	۳۳ - قریه و رباق تابع پروشیک رسم فلوری و خیمانه و بادھوا
400	۳۴ - قریه قواچیک تابع کلوج
700	۳۵ - قریه دوغان تابع بلای یاریلا رسم خیمانه و غیره در لیمه
500	۳۶ - قریه اسلاتنه تابع صقول رسم فلوری و خیمانه و غیره 2000 حصه
44170	یکون
12000	حصه
10199	۳۷ - قریه پروهه تابع صقول و قریه دوپرو پولیه تابع سین و چتسنه و غیره 19000 حصه
5998	۳۸ - قریه 24.000 مع چفتلکھا در قریه م تابع اسقوییه و چفتلک ارسلان والد طورخان و غیره 19100 حصه
59696	یکون در لواء کلیس
	در لواء بوسنه
1000	۳۹ - قریه اسلاتنه تابع ازوچان
1000	۴۰ - قریه قوشوتو تابع م
600	۴۱ - قریه بوسنیک تابع مزبور
50	۴۲ - قریه ریباریک تابع مزبور
900	۴۳ - قریه دولنه و کورنه اوتس تابع یلیچ
850	۴۴ - قریه ویلیچ یتوق تابع مزبور
2000	۴۵ - قریه پوقرونیک تابع یلیچ 4000 حصه
300	۴۶ - قریه قالیناج تابع اوراج
800	۴۷ - وینوغان قریه مزبوره

\* U B-1: اسمولان

- ۴۸ - قریه اسویناره تابع راس 500
- ۴۹ - قریه حادلود<sup>24</sup> تابع یلیچ 1500
- 9500 یگون عن زعامتدر
- ۵۰ - قریه ویلیچ مع چفتلک محمد و چفتلک شیر مرد تابع سرای 1700
- ۵۱ - وینوغان قریه ویلیچ مع چفتلک قونینجان 150
- ۵۲ - اقنجیان قریه مزبوره 150
- ۵۳ - قریه دابروینه تابع دو برونیک مع اقنجیان قریه مزبوره 2000 حصه 1400
- ۵۴ - قریه ویرانیک نام دیکر اسردنه مع چفتلک وینوغان قریه مزبوره 500
- تابع سرای 900 حصه
- ۵۵ - چفتلک صوفی محمد تابع لاشوه 400
- ۵۶ - چفتلک مصطفی تابع لاشوه 200
- 4500 یگون
- 1500 حصه
- ۵۷ - قریه دولنه و کورنه [دولنه] تابع یایچه 4000
- ۵۸ - قریه سلجه توعار و غلوق<sup>24</sup> تابع یایچه 2500
- ۵۹ - قریه 24۰۰۰ تابع قتور 3500
- ۶۰ - باج بازار در حدود قریه واروش قتور 500
- ۶۱ - پنایر در نزد بانیه تابع قتور 1000
- ۶۲ - مزرعه بوریان کشیش یرلریله معروفدر تابع ۰۰۰ 300
- ۶۳ - نصف قریه حادرلی و مرتوه<sup>24</sup> غلاوه تابع مزبور 300
- ۶۴ - مناستیر در قریه یهوینه تابع بلاتچه 300
- ۶۵ - یایلاق اسلاتنه در 24۰۰۰ 200
- ۶۶ - مزرعه غالیچیک تابع وینچاج 100

400	۶۷ - مزرعه نالنه دولته در جوار قلعه و ینچاج
900	۶۸ - چفتلك على در تصرف مصطفى یونس تابع و ینچاج
2600	۶۹ - چفتلك غلاویچه مع چفتلك مراد تابع و یسوقه 4000 حصه
1300	۷۰ - یایلاق رادوسوه در قرب مالنه و یایلاق اوستانه <sup>24</sup> تابع مزبور
17000	یکون
300	۷۱ - مزرعه 24۰۰۰ در نزد قریه 24۰۰۰ تابع یایچه خارج از دفتر
200	۷۲ - مزرعه لیسنه و قوقینه تابع یایچه خارج از دفتر
100	۷۳ - مزرعه پروشه در نزد نادران <sup>24</sup> تابع مزبور
400	۷۴ - مزرعه لوزیچه تابع و یرهوه خارج از دفتر
200	۷۵ - مزرعه عوعلاد <sup>24</sup> خارج از دفتر تابع اولوفچه
300	۷۶ - پنایر امرنوه تابع لاشوه خارج از دفتر
200	۷۷ - مزرعه لسنق تابع و یسوقه خارج از دفتر
200	۷۸ - پنایر میرتوان در نزد قریه زنیچه تابع لاشوه خارج از دفتر
200	۷۹ - مزرعه صوپولیه تابع و یرهوینه خارج از دفتر
2000	یکون
19000	یکون عن قریه دولنه و غیره
9000	حصه
300	۸۰ - مزرعه ابراللو تابع ازوچان بر موجب مفصل
1000	۸۱ - قریه دولنه و کورنه اوبودنیچه تابع و ینچاج حاصل بر موجب مفصل
80996	جمعا

---

 الحاق

الی ذلك برای ترقی و زیادهٔ محلول اجمال در لواء قرقه

۸۲ - قریه کورنه اسموقریک تابع 24۰۰۰ رسوم خیمانه و غیره در ناحیهٔ

1300

پروشیک

1500	۸۳ - قریه دولنه اسموقریک تابع 24.000 رسوم خیمانه و غیره
	۸۴ - چفتلک یونس اغا دزدار پروشیک و خاص مع عزبان قلعه م و قرای
2000	تابع پروشیک
500	۸۵ - چفتلک ذوالفقار و ابراهیم 24.000 و باقی شرکا تابع پروشیک
40	۸۶ - چفتلک قریه اغا مردم احمد پاشا در صحراء لبقه تابع پروشیک
200	۸۷ - حصه امین کیوان کتخدا در قریه پوتوچانی تابع اهلونه رسم فلوری
200	۸۷ - چفتلک ولی خواجه باشی در قریه پوتوچانی تابع اهلونه
5740	یکون
1000	حصه <sup>27</sup>
81.996	مجموع
88.596	بروجه تکمیل

و ببردوم که بعد الیوم تحت یدنده اولوب تصرف قیلوب شولکه و ظایف خدمات درگاه معلّم چاوشلقدر مؤدّی و مرعی قلّه و زعامتی خلّقی مشار الیهی سوباشی بلوب سوباشیلغّه متعلق ارلان امورده مواجعت ایده لور اولوب ده هیج احد کاینّا ما کان و کیف ما کان بوجه من الوجوه و نوع من من الانواع و سبب من الاسباب مانع و دافع<sup>1</sup> و رافع و منازع اولیه .

شویله بلالو علامت شریف جهان آرایه اعتماد قلالو .

بمقام قسطنطنیّه الجروسه

<sup>27</sup> Pored broja 1000 napisana je kasnije ova napomena:

مذکور ذکر اولسان الف اقصیه حصه دن

فراغت اتمکین آخره و یرلدي في ۵ جمادي

الآخره سنه ۱۰۰۲



## P r e v o d

## Tugra

Murad sin Selima Hana,  
uvijek pobjedonosan

Zapovijest časnog, uzvišenog, visokog, sultanskog znaka i svijetle carske tugre, koja pokazuje sreću i čini ukras svijetu, neka bude sprovedena s božjom pomoći, glasi:

Ponos jednakih i međusobno ravnih Hudaverdi Bosna, drugim imenom Muhamed,<sup>28</sup> koji drži visoki srećni znak i donosi savršenu carsku zapovijest, došao je na moju časnu Visoku Portu i izjavio da posjeduje zeamet u Kliškom i Bosanskom sandžaku u iznosu od 81.996 akči; da su mojoj milošću izdate časne zapovijesti za povišice: 1.000 akči i još jednom 1.200 akči, jednom opet 1.400 akči, a jednom 1.500 akči, te još jednom 1.200 akči, zatim jednom 1.500 akči i dva puta 2.200 akči; da je bosanski beglerbeg Hasan — neka mu je trajan napredak — iz deftera o upražnjenim timarima pripojio njegovom zeametu, čija povišenja on posjeduje, ovaj hissa timar od 1.000 akči od sela zvanog Gornji Smokrić i ostalog u sandžaku Krka, tako da cio njegov zeamet iznosi 81.996 akči. Da bi se nadoknadio manjak nastao od ekvivalenta povišica, to je navedeni (beglerbeg) izdao za to teskeru 20. rebia prvog 1001. godine (25. XII 1592). Kada je njegova teskera došla na moju Portu sreće, te kada su mu povišice zavedene, kako mu nisu registrovane dvije povišice u iznosu od 2.200 akči, to mu je zajedno s manjkom od 6.600 akči iz ekvivalenta povišica, za koje je šest puta izdata zapovijest, ustupljeno putem nadopune 88.596 akči.

Navedeni je podnio mom carskom prijestolju predstavku u kojoj je naveo da je umro Muhamed Čauš, jedan od čauša visokog dvora, koji ima zeamet u Bejšehru, te s obzirom da je njegov gedik upražnjen, molio je da mu se ustupi. Pošto je mojim carskim pismom naređeno da mu se dade, ako je upražnjen, to sam naredio da mu se računajući od 17. redžepa 1001. godine (19. IV 1593) izda diploma i da se priključi njegovom beratu. Od strane moje porte sreće se smatra da on zaslužuje da bude čauš mjesto spomenutog umrlag, te mu se daje sljedeće:

Nahija R a m a u Kliškom sandžaku

1 — Selo Jablanica sa zaseocima<sup>29</sup> i ljetnom ispašom, pri-

<sup>28</sup> Kasnije iznad ovih riječi napisano je sitnim slovima: »Zeametu navedenog dodat je utvrđeni dio od 12.170 (pisano sijakatskim brojevima) akči. Petog džumada II 1002. godine« (26. 2. 1594). Iznad ovoga

stavljena je bilješka: »Dobio je berat, 1003. godine«. Ova godina traje od 16. 9. 1594. do 5. 9. 1595 — Vidi napomenu 1.

<sup>29</sup> U B-1 ovdje je dodato »i čiflucima«.

	pada spomenutoj nahiji <sup>30</sup> . . . . .	5.400 <sup>0</sup>
2	— Selo Blatce s mezreama, ljetnim ispašama i čiflucima, pripada spomenutoj <sup>31</sup> . . . . .	3.800 <sup>0</sup>
3	— Selo Obri sa čiflucima, pripada Neretvi . . . . .	5.000 <sup>0</sup>
4	— Selo Spiljani (Ispilan), pripada Neretvi . . . . .	3.000 <sup>0</sup>
5	— Selo Čuhović sa čiflucima, mezreama i ljetnim ispašama pripada Neretvi . . . . .	3.000 <sup>0</sup>
6	— Sama varoš Gornja Konjica <sup>32</sup> sa nemuslimanskom mahalom u varoši Konjica, te »bac-i siyah« i »ihtisab« i »ihzariye« sa vinogradima i »zemim«-om Odivića i Rakovice u blizini spomenute varoši, pripada Neretvi, zatim monopol (monopolya) i pristojba na burad (resm-i fuç) i mlađarina (resm-i arûs) 4.200, a dio od toga . . . . .	3.200 <sup>0</sup>
7	— Čifluk Kurda i Derviša, sinova Hamze, <sup>33</sup> i ostalih ortaka u selu Zvečan (Izvečan), pripada Neretvi . . . .	700 <sup>0</sup>
8	— Čifluk Mehmed-bega u selu Poddan <sup>34</sup> i dio ljetne ispaše Resvile, <sup>35</sup> pripada Neretvi . . . . .	800 <sup>0</sup>
9	— Vinogradi Mehmed-bega u selu Kristijan, pripada Neretvi . . . . .	100 <sup>0</sup>
10	— Selo Kanina, pripada Neretvi, prihod 6.298, a od toga dio . . . . .	933 <sup>0</sup>
11	— Čifluk Doli u posjedu Mehmed-bega, zemim vinograda Kamenice te vinogradi i zemlje u području Bjele i Prisoja, <sup>36</sup> zatim vinograd u selu Brčani (Ibrekân) i Banja Slatina <sup>37</sup> i Badan i Kanina, te spomenuti dio u okviru mahale Gornjeg Konjica i zemlje i vinogradi i livade u posjedu navedene varoši, pripada spomenutoj . . . .	400 <sup>0</sup>
12	— Zaselak Blučić od sela Skrobučani, pripada Neretvi . . . . .	500 <sup>0</sup>
13	— Selo Ograde sa čiflucima, pripada Rami, 4.300, od toga dio . . . . .	2.215 <sup>0</sup>
14	— Čifluk Memije, sina Hamzina, od sela Mrakovo (sa baštinom) <sup>38</sup> Kenezića i ostalih ortaka, pripada Neretvi . . . . .	200 <sup>0</sup>
15	— Mezrea Radobolja u posjedu stanovnika sela Vrbljani i Trbučan <sup>39</sup> i Homolje i Kanina, selo Vilance i Čehorđić sa ispašom, pripada Neretvi . . . . .	517 <sup>0</sup>
	S v e g a	29.805 <sup>0</sup>

<sup>30</sup> U B-1 »pripada Rami«.

<sup>31</sup> U B-1 »pripada Neretvi«. Isto je i u defteru 728.

<sup>32</sup> U B-1 dodato »i Dolnja«.

<sup>33</sup> U B-1 mjesto Hamze stoji Mehmed.

<sup>34</sup> U ovom beratu ime sela nije jasno napisano. U B-1 i u defteru 728 stoji: Podlisje.

<sup>35</sup> Kako ovdje, tako i u drugim beratima nije jasno napisano.

<sup>36</sup> Mjesto »te vinogradi i zemlje u posjedu Bjele i Prisoja«, u defteru 728 napisano: »i zemim vinograda Krčevine«.

<sup>37</sup> Mjesto »Banja Slatina«, u B-1 stoji »baština Ilijek«.

<sup>38</sup> Ovaj je dodatak stavljen na osnovu B-1.

<sup>39</sup> Danas Trbučan ne postoji pod tim nazivom, a ima Brčani.

16 — Mezrea Mrtvinić u blizini Sprećana, pripada Neretvi, izvan deftera, u posjedu Džafera sina Timura i Hurrema i Alije, sinova Mustafe, i ostale braće, pripada spomenutoj . . . . .	695 <sup>o</sup>
U k u p n o	30.500 <sup>o</sup>
17 — Selo Rapaša <sup>40</sup> i zaselak Gobelovina, te čifluk Bešira, sina Feridova, i čifluk Šahmana, sina Turhanova, sa mezreom Oplarad u posjedu stanovnika navedenog sela . . . . .	5.599 <sup>o</sup>
18 — Selo Vilance i čifluk Šahmana, sina Turhanovog, i Bešira, sina Feridova, te Mehmeda i Hasana i ostalih ortaka u blizini navedenog sela, pripada Neretvi . . . . .	1.400 <sup>o</sup>
S v e g a	6.999 <sup>o</sup>
a od toga <sup>41</sup> . . . . .	999 <sup>o</sup>
19 — Selo Gobjelovina, <sup>42</sup> pripada Ključu, filurijska pristojba, »haymane«, badihava, mlađarina, tapijska pristojba na zemljište (zemin) <sup>43</sup> . . . . .	2.950 <sup>o</sup>
20 — Selo Viljani, <sup>44</sup> pripada Ključu, filurijska pristojba, »haymane«, badihava, mlađarina, tapijska pristojba na »zemin« . . . . .	1.150 <sup>o</sup>
21 — Selo Viraš Potok i Mihranovac, pripada spomenutom, filurijska pristojba, »haymane«, badihava, mlađarina i tapijska pristojba . . . . .	2.300 <sup>o</sup>
22 — Selo Sanica Selište, pripada spomenutom, filurijska pristojba, »haymane«, badihava, mlađarina, tapijska pristojba na zemin <sup>45</sup> . . . . .	9.950 <sup>o</sup>
23 — Selo Veseljani, <sup>46</sup> pripada Ključu, filurijska pristojba, »haymane«, badihava, mlađarina, tapijska pristojba i travarina, zatim mezrea Mrkosa i mezrea Sovnica . . . . .	4.220 <sup>o</sup>
24 — Selo Kozar, pripada Sokolu, filurijska pristojba, »haymane«, badihava, mlađarina i tapijska pristojba na zemin . . . . .	6.930 <sup>o</sup>
25 — Selo Vrbaljani, pripada Sokolu, filurijska pristojba, »haymane«, badihava, mlađarina i tapijska pristojba na zemin . . . . .	6.950 <sup>o</sup>
26 — Mezrea Poloj Luka, pripada Janju, u blizini sela Vrhpolje . . . . .	200 <sup>o</sup>
27 — Baština Cvetko Posinac u blizini sela Mravište, <sup>47</sup> pripada Ključu . . . . .	350 <sup>o</sup>

<sup>40</sup> Naziva se danas Repuša.

<sup>41</sup> Iza broja 999 napisana je kasnije ova napomena: »Odustao je od dijela u iznosu od 999 akči« (broj napisan sijakatom). »Peti dan mjeseca džumada II 1002. godine« (26. 2. 1594).

<sup>42</sup> U B-1: Gorelovina.

<sup>43</sup> U B-1 dodato: »i travarina«.

<sup>44</sup> U B-1: Vilenac. U Popisu naselja nema ni jedno ni drugo.

<sup>45</sup> U našem beratu potpuno nejasno napisano. Međutim, u defteru 728 na ovom mjestu stoji: »i pristojba na ispašu«, što je prirodnije.

<sup>46</sup> U B-1 i B-3 napisano: Ribić.

<sup>47</sup> U B-1 i B-3: Tavište.

28 — Mezrea Trnovi u posjedu Sulejmana i ostale braće, pripada Ključu . . . . .	350
29 — Selo Mogorić sa Gospićem i Podbandićem, pripada spomenutom; . . . <sup>48</sup> u Liku, filurijska pristojska i drugo .	4.000
30 — Selo Dolnje i Gornje Pavline i selo Puhovje Dolnje i Gornje, te mezrea Lovina i mezrea Vrbovac u Liku, filurijska pristojska i drugo . . . . .	2.000
31 — Dio ljetne ispaše Proseka, <sup>49</sup> filurijska pristojska u posjedu žitelja sela Sanice, pripada spomenutom . . .	500
32 — Selo Skolatina, <sup>50</sup> pripada Viroviću, filurijska pristojska i »haymane« . . . . .	400
33 — Selo Vrbak, pripada Perušiću, filurijska pristojska i »haymane« i badihava . . . . .	400
34 — Selo Kovačić, pripada Ključu . . . . .	400
35 — Selo Dogan, pripada Bilaju Bazila, <sup>51</sup> pristojska »haymane« i drugo u Liku . . . . .	700
36 — Selo Slatina, pripada Sokolu, filurijska pristojska i »haymane« i drugo 2.000, a dio od toga . . . . .	500
	Svega
	44.170
a od toga . . . . .	12.000
37 — Selo Prhovo, pripada Sokolu, i selo Dobro Polje, pripada Sinju i Cetini, <sup>52</sup> i drugo 19.000, a od toga dio . .	10.199
38 — Selo . . . <sup>53</sup> sa čiflucima u spomenutom selu, pripada Uskopju, i čifluk Islama sina Turhanova i drugo 19.000, a dio od toga . . . . .	5.998
	Svega u Kliškom sandžaku
	59.100

#### U Bosanskom sandžaku

39 — Selo Slatina, pripada Zvečanu . . . . .	1.000
40 — Selo Košutovo, <sup>54</sup> pripada spomenutom . . . . .	1.000
41 — Selo Bosnić, pripada spomenutom . . . . .	600
42 — Selo Ribarić, pripada spomenutom . . . . .	50
43 — Selo Dolnja i Gornja Otes, pripada Jeleču . . . . .	900
44 — Selo Vilića Potok, pripada spomenutom . . . . .	850
45 — Selo Pokrvenik, pripada Jeleču, 4.000, od toga dio . .	2.000
46 — Selo Kalinac, pripada Ivracu . . . . .	300
47 — Vojnuci navedenog sela . . . . .	800

<sup>48</sup> Nejasno napisano i u beratima i u defteru.

<sup>49</sup> U B-1: Proliska.

<sup>50</sup> U B-1: Smoljan.

<sup>51</sup> Nejasno napisano. Moglo bi se čitati Barila.

<sup>52</sup> Moglo bi se čitati Sinj i Cetina.

<sup>53</sup> Nečitljivo.

<sup>54</sup> Košutovo se nalazi na jugo-

istočnoj strani od Novog Pazara, s lijevu stranu Ibra, u blizini Zvečana. U defteru 728 napisano: Košulan.

<sup>55</sup> U beratima nejasno napisano, a prema beratima 728 moglo bi biti: Svinjare.

<sup>56</sup> U beratima nejasno, a prema defteru 728 može se čitati: Dolova (Dolovo ili Dolovi).

48 — Selo Svinjare, <sup>55</sup> pripada Rasu . . . . .	500
49 — Selo . . ., <sup>56</sup> pripada Jeleču . . . . .	1.500
S v e g a (od zeameta)	9.500
50 — Selo Vilić sa čiflukom Mehmeda i čiflukom Širmerda, pripada Sarajevu . . . . .	1.700
51 — Vojnuci sela Vilić sa čiflukom Koničan . . . . .	150
52 — Akindžije spomenutog sela . . . . .	150
53 — Selo Dabravina, pripada Dubrovniku, sa akindžijama spomenutog sela 2.000, dio od toga . . . . .	1.400
54 — Selo Viranić (Vranić), drugim imenom Srednje, sa čiflukom spomenutog sela, pripada Sarajevu, 900, dio od toga . . . . .	500
55 — Čifluk Sofi Mehmeda, pripada Lašvi . . . . .	400
56 — Čifluk Mustafe, pripada Lašvi . . . . .	200
S v e g a	4.500
a od toga . . . . .	1.500
57 — Selo Dolnja i Gornja Dolina, pripada Jajcu . . . . .	4.000
58 — Selo . . ., <sup>57</sup> pripada Jajcu . . . . .	2.500
59 — Selo . . ., <sup>58</sup> pripada Jajcu . . . . .	3.500
60 — Badž tržišta u granicama sela Varoš Kotor . . . . .	500
61 — Panajir kod Banje, pripada Kotoru . . . . .	1.000
62 — Mezrea Borijan, poznata kao Popovske zemlje, pripada . . . <sup>59</sup>	300
63 — Polovina sela . . ., <sup>60</sup> pripada spomenutom . . . . .	300
64 — Manastir u selu Jehovina, pripada Blatcu . . . . .	300
65 — Ljetna ispaša Slatina . . . . .	200
66 — Mezrea Galičić, pripada Vinčacu . . . . .	100
67 — Mezrea Balta Dolnja dizdara tvrđave Vinčac . . . . .	400
68 — Čifluk Alije u posjedu Mustafe sina Jusufova, pripada Vinčacu . . . . .	900
69 — Čifluk Glavica sa čiflukom Murata, pripada Visokom, 4.000, a dio od toga . . . . .	2.600
70 — Ljetna ispaša Radosava u blizini Malina i ljetna ispaša Ostana, pripada spomenutom . . . . .	1.300
S v e g a	17.000
71 — Mezrea . . . <sup>61</sup> pored sela . . ., <sup>61</sup> pripada Jajcu, izvan deftera . . . . .	300
72 — Mezrea Lisina i Kukina, pripada Jajcu, izvan deftera . . . . .	200
73 — Mezrea Peruša u blizini . . ., <sup>62</sup> pripada spomenutom . . . . .	100
74 — Mezrea Lozica, pripada . . ., <sup>63</sup> izvan deftera . . . . .	400
75 — Mezrea Goglad, <sup>64</sup> izvan deftera, pripada Olovcu . . . . .	200

<sup>57</sup> Nečitljivo.<sup>58</sup> Nejasno napisano.<sup>59</sup> Nejasno napisano, ali možda: pripada Kotoru. U B-1: Pripada Vrhovinama.<sup>60</sup> Nije dovoljno jasno napisano. Moglo bi se čitati: Čadirli i Mrtva Glava (?).<sup>61</sup> Nečitljivo.<sup>62</sup> Nejasno.<sup>63</sup> Moglo bi se čitati: Vrhovo, ali ne posve sigurno.<sup>64</sup> Nije dobro napisano, te se može različito čitati, ali ni jedno ne odgovara.

76 — Panajir Mrenova, pripada Lašvi, izvan deftera . . . . .	300 <sup>o</sup>
77 — Mezrea Lisnik, pripada Visokom, izvan deftera . . . . .	200 <sup>o</sup>
78 — Panajir Mrtvanj kod sela Zenice, pripada Lašvi, izvan deftera . . . . .	200 <sup>o</sup>
79 — Mezrea Suhopolje, <sup>65</sup> pripada Vrhovinama, izvan deftera . . . . .	200 <sup>o</sup>
S v e g a	2.000 <sup>o</sup>
Svega od sela Dolina i ostalo . . . . .	19.000 <sup>o</sup>
Od toga dio . . . . .	9.000 <sup>o</sup>
80 — Mezrea Čajranlu, pripada Zvečanu, na osnovu opširnog deftera . . . . .	3.000 <sup>o</sup>
81 — Selo Gornja i Donja Obadnica, pripada Vinčacu, prihod na osnovu opširnog deftera . . . . .	1.000 <sup>o</sup>
U k u p n o	80.996 <sup>o</sup>

## D o d a t a k

Na to (gornje) za unapređenje i višak iz upražnjenih stavki sumarnog deftera u livi K r k a:

82 — Selo Gornji Smokrić, pripada . . ., <sup>66</sup> pristojbe od »haymane« i drugog, u nahiji Perušić . . . . .	1.300 <sup>o</sup>
83 — Selo Donji Smokrić, pripada . . ., <sup>66</sup> pristojba od »haymane« i drugog . . . . .	1.500 <sup>o</sup>
84 — Čifluk Junus-age, dizdara Perušića, i has sa azebanom spomenute tvrđave te sela koja pripadaju Perušiću . . . . .	2.000 <sup>o</sup>
85 — Čifluk Zulfikara i Ibrahima i ostalih ortaka, pripada Perušiću . . . . .	500 <sup>o</sup>
86 — Čifluk u selu age, Ahmedpašina čovjeka, u Ličkom polju, pripada Perušiću . . . . .	40 <sup>o</sup>
87 — Dio Emina Čejvana, starješine sela Potočani, pripada Livnu, filurijska pristojba . . . . .	200 <sup>o</sup>
88 — Čifluk Veliye, haračbaše u selu Potočani, pripada Livnu . . . . .	200 <sup>o</sup>
S v e g a	5.740 <sup>o</sup>
a od toga dio <sup>67</sup> . . . . .	1.000 <sup>o</sup>
U k u p n o	81.996 <sup>o</sup>

a sa dopunom . . . . . 88.596<sup>o</sup>

Naredio sam da on to odsada drži i uživa, s tim da vrši i obavlja dužnosti i službe koje spadaju u čaušluk mog visokog dvora. Neka žitelji njegova zeameta priznaju spomenutog za subašu i neka mu se obraćaju u stvarima koje se tiču subašiluka. U tome neka ga niko, ko bio da bio, ni na kakav način i ni pod kakvim izgovorom ne sprečava i ne ometa i neka se s njim ne spori.

Tako neka znaju, neka se oslone na časni znak, koji čini ukras svijetu.

## U zaštićenom Istanbulu

<sup>65</sup> Suvopolje.

<sup>66</sup> Nejasno napisano.

<sup>67</sup> Pored broja 1000 napisana je ova bilješka: »Pošto je spomenuti

odustao od navedenih hiljadu akči, to je ono drugom dato. Petog džumada II 1002. godine.« A to znači 26. II 1594.

## ZUSAMMENFASSUNG

ERLASS DES HUDAVERDI BOSNA MEHMED-BEG  
AUS DEM JAHRE 1593.

Einer der bedeutendsten Feudalherren Bosniens und der Herzegowina war im XVI. Jahrhundert Hudaverdi Mehmed-Beg. Am Ende jenes Jahrhunderts brachte ihm sein Lehen zirka neunzigtausend Akčen jährlich ein, was ein seltener Fall in der Spahi-Organisation war. Ausserdem bekam er damals auch den Titel eines Höflings. Nach der Überlieferung in den Kreisen seiner Nachkommen war er eine Zeit bosnischer Wali. Es wurde aber bei uns über ihn nichts geschrieben und so auch diese Frage nicht berührt. Ungeachtet dessen ist es aber notwendig, diese Persönlichkeit, die in der Geschichte Bosniens und der Herzegowina eine wichtige Rolle spielte, zu beleuchten.

Auf Grund des Quellenmaterials, welches uns zur Verfügung steht, können wir weder den Geburts- noch den Sterbetag feststellen. Wir wissen, dass er im Dorf Podlisje (heute Repovci oberhalb des Ortes Bradina in der Herzegowina) eine Burg besass, die in einem amtlichen türkischen Dokument aus dem Jahre 1822 unter dem Namen »grosse Burg« erwähnt wurde. Ausserdem hat er in Konjic am rechten Neretwafer eine Moschee erbauen lassen und die Mittel zu ihrer Erhaltung bestimmt, was aus seiner im Jahre 1579 herausgegebenen Stiftungsurkunde ersichtlich ist.

In bezug darauf, dass er bosnischer Wali gewesen sein soll, wird in unserem Quellenmaterial nichts erwähnt. In unseren Geschichtsbüchern wird Hudaverdi-Pascha, als bosnischer Wali, ausdrücklich in den Kämpfen an der Kupa und bei Petrinja im September 1596, erwähnt, aber sein persönlicher Name wird dabei nicht genannt.

In der Geschichte Bosniens, die in türkischer Sprache Salih Sidki, Muvekit genannt, verfasste, wird ein bosnischer Wali Hudaverdi-Pascha, aber ohne jede andere Beschreibung, erwähnt. Dort steht, dass er im Monat Rebi' I (der am 23. Oktober 1596 anfängt) im Jahre 1005 den Dienst antrat, dass er sich am 1. April 1597 mit dem Heer nach Budim begab, dass er nach einem kürzeren Aufenthalt auf dem Budim-Feld seines Amtes enthoben wurde.

Auf Grund dieses Quellenmaterials könnte man schliessen, dass die erwähnte Überlieferung begründet sei. Aus dem Quellenmaterial, welches wir besitzen, können wir nicht mit Sicherheit behaupten, dass Hudaverdi Bosna Mehmed-Beg bosnischer Statthalter war. Jedoch ist daraus zu schliessen, dass er in der Timar-Spahi-Organisation eine bedeutende Rolle spielte. Er nahm an allen wichtigen Ereignissen und Kriegszügen an der Grenze Bosniens, sowie auch anderwärts teil. Ebenso haben seine Nachkommen als »Zaims« wichtige Stellungen bis zur Abschaffung des Timar-Systems eingenommen. Die türkischen Dokumente beweisen, dass sie einer höheren feudalen Klasse angehörten.

In dieser Arbeit wird eine umfassende Übersicht dieser Dokumente gegeben und der Erlass des Hudaverdi Mehmed-Beg aus dem Jahre 1593, der jedenfalls der wichtigste ist, wurde im türkischen Wortlaut und in Übersetzung gegeben.